

151. Прачытайце тэкст. Вызначце яго тэму.

Кніга — крыніца інфармацыі. Яна ўзнікла тады, калі чалавек захацеў^c расказаць тое, што ведае, не толькі нейкаму аднаму чалавеку, з якім гутарыў, а і многім невядомым і незнаёмым субяседнікам. І яшчэ кніга пачалася тады, калі людзі навучыліся запісваць усё, што думаюць, калі ў іх з’явілася другая мова — пісьмовая.

Яны з асалодаю і апантанасцю пісалі ў свой час на сценах пячор, на гліняных таблічках, на кары бяросты.

Берасцяныя граматы — гэта пісьмы, запіскі, дакументы, якія дайшлі да нас аж з XIII—XIV стагоддзяў (*Я. Сіпакоў*).

Выпішыце з тэксту складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі часткамі. Пазначце лічбамі граматычныя часткі.

Растлумачце пастаноўку працяжнікаў у сказах.

§ 24. Складаназалежныя сказы з паслядоўным, сузалежным і змешаным падпарадкаваннем частак (азнаямленне), знакі прыпынку ў іх

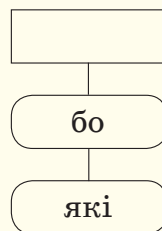

Сярод складаназалежных сказаў з некалькімі даданымі часткамі вылучаюцца сказы з паслядоўным, сузалежным і змешаным падпарадкаваннем частак.

У складаназалежных сказах з паслядоўным падпарадкаваннем першая даданая частка падпарадкоўваецца галоўнай, другая даданая — першай даданай, трэцяя даданая — другой даданай і г. д. Напрыклад:

¹Абед быў не абед, ²бо ўвесь час даводзілася памятаць, ³які нож для чаго (У. Караткевіч).

ча му? пра што?
× × ×
[], (бо...), (які...).

152. Прачытайце сказы. Пабудуйце іх гарызантальныя і вертыкальныя схемы. Дакажыце, што гэта складаназалежныя сказы з паслядоўным падпарадкаваннем частак.

1. Такое пачуццё бывае толькі тады, калі чалавек глыбока верыць у тое, пра што спявае (*У. Караткевіч*). 2. Яшчэ Вадзім пісаў, што вельмі хоча вывучыцца на праграміста, бо камп'ютар — яго самае вялікае захапленне (*Л. Кебіч*). 3. Я думаў, што заўтра раніцай, да футбола, калі распагодзіцца^с, мы паедзем з Ленай на возера (*М. Стральцоў*). 4. Аленка сказала, што трэба было б набраць вады ў пластыкавыя бутэлькі і ўзяць з сабою ў Мінск, каб і там можна было атрымаць асалоду ад незвычайнага водару жывой вады, набрацца сіл і энергіі ад крыніцы (*З. Калкоўская*).

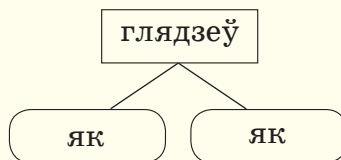
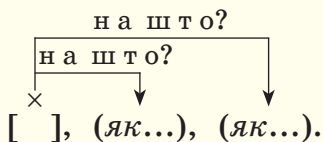

У складаназалежных сказах з сузалежным падпарадкаваннем ад галоўнай часткі залежыць некалькі даданых частак. Сузалежнае падпарадкаванне бывае аднародным і неаднародным.

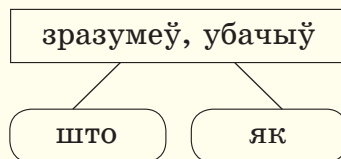
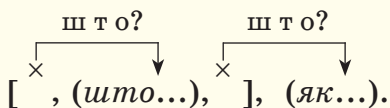
У складаназалежных сказах з **сузалежным аднародным падпарадкаваннем** даданыя часткі, па-першае, адносяцца да аднаго віду, па-другое, паясняюць у галоўнай адно і тое ж слова, або аднародныя члены сказа, або ўсю галоўную частку.

Напрыклад:

1. ¹Андрэйка доўга глядзеў, ²як прыліпаюць да шыбы бухматыя сняжынкi, ³як паступова знікаюць у снежнай завірусе абрысы далёкага лесу (*Я. Галубовіч*).

2. ¹Пасля ён зразумеў, ²што гул ідзе з шашы, ¹і ўбачыў, ³як у цемнаце ўспыхнулі агні фар (*А. Алешка*).

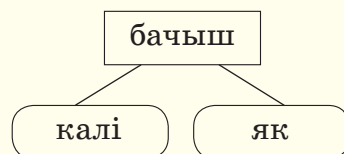
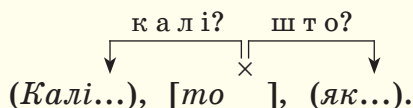

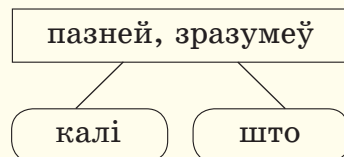
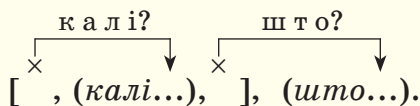
У складаназалежных сказах з **сузалежным неаднародным падпарадкаваннем** даданыя часткі адносяцца да розных відаў і паясняюць у галоўнай або адно слова, або розныя члены сказа.

Напрыклад:

1. ¹Калі едзеш па трасе Калінкавічы — Мазыр, ²то амаль з Баравікоў бачыш, ³як на гары, над фермамі* маста праз Прыпяць, вымкнуліся высотныя будынкi (А. Бароўскі).

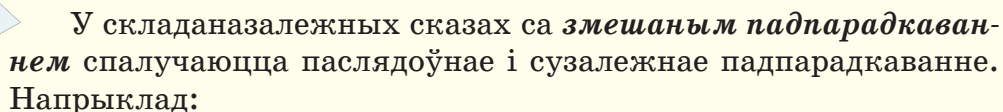

2. ¹Пазней, ²калі мы памірыліся і пасябравалі, ¹я зразумеў, ³што Мікола не такі ўжо і майчун (З. Прыгодзіч).

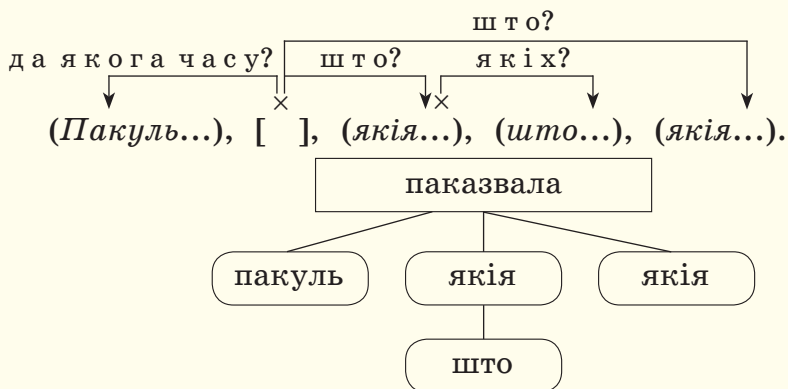

153. Выпішыце спачатку складаназалежныя сказы з сузалежным аднародным падпарадкаваннем, потым — з сузалежным неаднародным падпарадкаваннем. Пабудуйце вертыкальныя схемы сказаў.

1. Увесну, калі бярозкі расплятаюць свае доўгія зялёныя косы, яны здаюцца хлопчыку русалкамі з дзядулевай казкі, якія пакінулі рачное дно і выбеглі пагрэцца на сонейку (Я. Бяганская). 2. Ён думаў, што прыйшла пара сеяць жыта, што ён пасее яго за агародамі на былым сваім полі (А. Алешка). 3. Калі расцвілі яблыні, калі не думалася аб замаразках, выпаў снег (У. Саламаха). 4. Адчыніўшы^м шафу, каб схваць сваё паліто, Грачоў заўважыў, што Галіна вярнула ў шафе адсутнічае (М. Кукуць). 5. Вось дрэва, такое высокае, што ягоная верхавіна дастае да акон пятага паверха, і такое тоўстае, што трое дзяцей, узяўшыся за рукі, ледзь могуць абхапіць яго (С. Фядотава). 6. Са здзіўленнем і страхам глядзеў я на спакойную плынь, на хвалі, што прыбівала да берага, і пашкадаваў, што не застаўся ў машыне (І. Пяшко).

¹)Пакуль цягнік стаяў, ²)яна паказвала Людачцы праз акно, ³)якія вялікія яблыкі былі ў кошыках тых цёткаў, ⁴)што снавалі сюды-туды па пероне, ⁵)якія жоўтыя грушы (А. Кулакоўскі).

154. Прачытайце тэкст. Вызначце яго стыль. Назавіце моўныя сродкі, характэрныя для гэтага стылю.

У невялікім агародчыку каля самай хаты раслі кветкі: ружы, флэксy, астры, гладыёлусы, вяргіні. Гледзячы на іхняе буянне, Юрый Пятровіч амаль што пазайздросціў Людачцы, якая ў кожны свой прыезд на дачу бачыць гэтыя кветкі.

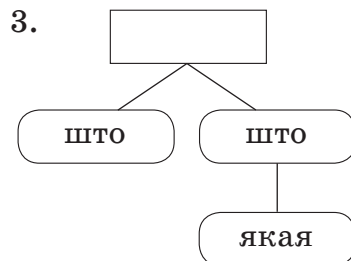
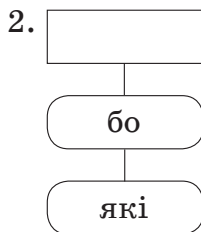
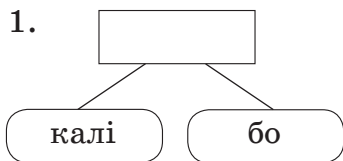
Разам з унукам яны збіралі буйныя сіне-чорныя слівы. Абтрэсеныя з дрэў ветрам і дажджом, яны ляжалі ў баразёнках паміж градамі, каля высокіх сцяблін кропу, кмену, пад лісцем пятрушкі.

Усе тыя расліны, што вясной ішлі ў рост і квітнелі, што летам грэліся на сонейку і прагна чакалі дожджыку, цяпер уражвалі, цешылі душу багаццем колераў і адценняў, форм і водараў. Але і сухая, зжаўцелая лістота, якую вока заўважала ў кронах старых дрэў, і крыху падвялы бульбоўнік падказвалі, што буянне гэта не вечнае, што неўзабаве прыйдзе канец і цяплу, і лету, і шчодрасці (*Паводле Т. Мушынскай*).

Випишыце з тэксту складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі часткамі. Пабудуйце іх вертыкальныя схемы. Вывзначце від падпарадкавання.

- Раствумачце пастаноўку двукроп'я ў першым сказе тэксту.

155. Складзіце складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі часткамі па прапанаваных схемах. Запішыце. Вызначце від падпарадкавання.

156. Выпішыце складаназалежныя сказы са змешаным падпарадкаваннем. Пабудуйце іх вертыкальныя схемы.

1. Калі мне было цяжка, я садзіўся адпачываць і ўяўляў сабе той дзень, калі праеду перад Эмай на каньках (*М. Лупсякоў*).
2. Тут Сярожа ўспомніў, куды пайшла мама, і вырашыў, што Андрэйка адразу супакоіцца, калі яму сказаць пра гэта (*У. Паўлаў*).
3. Апоўдні, калі па-вясноваму цеплаватыя промні сонца яшчэ толькі спрабавалі растапіць наледзь на шыбах Яўменавай хаты, калі на шэрых галінках ліп уселіся чырванагрудыя снегіры, з вуліцы да ганка людскімі нагамі была пратаптана глыбокая сцежка (*У. Саламаха*).
4. Ляшкевіч адчуў, як скаланулася сэрца, як знікла бязмежная радасць, што некалькі хвілін таму перапаўняла яго, як паціху, крадучыся, бы звер, душу запаланіў смутак і боль^м (*В. Праўдзін*).
5. Помню, як на дыбачках, няспешна, каб не зачапіцца за ўслонці табурэтку, мы праходзілі праз першы пакой, дзе спалі бабуля з дзедам, у другі (*Н. Касцючэнка*).

Часткі складаназалежнага сказа з некалькімі даданымі часткамі **раздзяляюцца коскамі**. Напрыклад: *Мы спуціліся ў хату, дзе нас ужо чакалі гарбата і толькі што звараная бульба, якая дымілася над адкрытым чыгунком смачнай парай* (*Н. Касцючэнка*).

Калі аднародныя даданія часткі звязваюцца пры дапамозе супраціўных злучнікаў **а, але**, перад гэтымі злучнікамі ставіцца **коска**. Напрыклад: *Вечарам, калі спала гарачыня, а на стромкія вершаліны сосен пачало залаціста-малінавае*

сонца садзіцца, паставіў чубаткам каля ганка ў місачцы вады, пшанічкі насыпаў (Я. Галубовіч).

Калі аднародныя даданыя часткі звязваюцца пры дапамозе адзіночных злучнікаў *і, ды* (у значэнні *і*), *або, ці*, то паміж імі **коска** не ставіцца. Напрыклад: *Я люблю вясну, калі з трэскам ломіцца на рацэ лёд і гаманкія поўныя воды нясуць крыгі* (М. Лупсякоў).

Калі побач стаяць два падпарадкавальныя злучнікі (ці злучнік і злучальнае слова), то паміж імі ставіцца **коска**. Напрыклад: *Просьбаў было столькі, што, каб працаваў нават ноччу, усё адно не справіўся б* (А. Бутэвіч).

Але перад другім злучнікам **коска** не ставіцца, калі пасля даданай часткі стаіць другая частка парнага злучніка *то, дык*. Напрыклад: *Не думайце, што калі Вы далёка працуеце, дык я Вам і пісаць не буду* (П. Кавалёў).

157. Прачытайце тэкст. Якія моўныя сродкі выкарыстоўвае паэт, каб перадаць захапленне гісторыяй і прыродай роднага краю?

Дзе мой край? Там, дзе вечную песню пая Белавежа,
Там, дзе Нёман на захадзе помніць варожую кроў,
Дзе на ўзвышшах Наваградскіх дрэмлюць суровыя вежы
І вішнёвыя хаты глядзяцца ў шырокі Дняпро.
Ты ляжыш там, дзе сіняя Прыпяць ласкава віецца,
Дзе Сафія плыве над Дзвіною, нібы карабель...
Там, дзе сэрца маё з першым крокам, як молат, заб'ецца,
Калі б нават сляпым і глухім я прыйшоў да цябе...

У. Караткевіч.

Растлумачце пастаноўку знакаў прыпынку паміж часткамі складаных сказаў. Як бы вы адказалі на пытанне, сфармуляванае ў пачатку верша?

158. Спішыце сказы, расстаўляючы знакі прыпынку.

1. Я зразумеў што калі не ўжыву ўвесь свой спрыт я загіну (У. Караткевіч). 2. Якраз у маі калі завітнела алешына і ля рэчкі зацвілі чаромха і фіялкі я прыехаў на Вілію (Я. Галубовіч). 3. Толя адразу сцяміў што калі такі пыл то там пэўна рухаецца войска (Я. Майр). 4. Вузенькаю сцежкаю што бегла праз Цурусеў надворак

і якою бабы з цэлае вёскі хадзілі паласкаць бялізну яны пачалі спускацца да рэчкі (*В. Адамчык*). 5. Толькі калі машына рушыла і крыху асеў пыл ён павярнуўся і шпарка закрочыў следам за ёй туды дзе канчаўся невялікі сасняк і адкрывалася шырокае поле (*І. Шамякін*).

У якіх сказах у другой даданай частцы апушчаны падпарадкавальны злучнік ці злучальнае слова? Чым гэта можна растлумачыць?

Пабудуйце вертыкальную схему апошняга сказа. Вызначце від падпарадкавання.

159. Прачытайце тэкст. Дайце яму заглавак, які перадаваў бы тэму тэксту.

Аднойчы ў скверыку я ўбачыў (*не*)знаёмую дз..ўчыну. У белай сукенцы з белым кап..люшыкам на галаве яна мне адразу кінулася ў вочы. Яна была (*не*)падобная да дз..ўчат якіх я сустракаў (*да*)гэтуль. Трымалася яна смела (*не*)залежна і шчабеч..чы нешта в..сёлае звонка см..ялася.

Дз..ўчына кожны веч..р прыходзіла ў скверык. Яе жывыя сінія вочы вес..ла пазіралі на свет.

Адзін раз дз..ўчына пры..шла ў сквер з кветкамі. У яе руках быў бэз і белая ч..ромха. Яна трымала кветкі акуратна як трымаюць якую(*небудзь*) каштоўную рэч. Яшчэ праз колькі часу я пачуў як яна сп..вала. І вось хутка я а..чуў што мне няма куды схавацца ад сініх в..чэй (*з*)пад белага кап..люшыка ад звонкага шчабет..ад гэтай цудоўнай белай птушкі. Яе вобраз стаяў перад маімі вачамі дзе б я (*н..*)быў што б я (*н..*)рабіў. Я ўжо (*н..*)мог пражыць дня каб (*над*)веч..р (*н..*)схадзіць у скверык (*н..*)пабачыць тоненькай дз..ўчыны (*Паводле І. Навуменкі*).

Спішыце тэкст, устаўляючы прапушчаныя літары, раскрываючы дужкі і рас-стаўляючы знакі прыпынку. Пазначце лічбамі складаназалежныя сказы. У дужках укажыце від даданай часткі.

Зрабіце пісьмовы сінтаксічны разбор складаназалежнага сказа з некалькімі даданымі часткамі (гл. Дадатак, с. 203).

160. Прачытайце тэкст. Вызначце яго стыль. Раскрыццю якой думкі падпарадкаваны тэкст?

Студэнцкія канікулы Люда праводзіла ў вёсцы. Вясковай дзяўчыне надакучвала шумнае **гарадское** жыццё, да якога ніяк не магла

прывыкнуць. Вабіла тая цішыня, якая панавала ў вёсцы, дзе галаву дурманіў водар травы і кветак. Людміла радавалася **бяхмарнаму** крыштална-блакітнаму небу над галавой, чыстаму паветру. Асаблівыя ўзнёсласць і замілаванне прыходзілі вясной, калі пакрывае зямлю першая сакавітая **зеляніна**, калі апранаюць **лёгкае** белае адзенне сады. Май — зялёная маладосць года, час, калі на ўсе галасы спяваюць птушкі і ажывае кожная травіначка. А як жа прыемна, калі наляціць цёмная хмарка і пральецца цёплым дожджыкам! Так і хочацца з далоні выпіць тую святую вадзічку, якую паслалі нябёсы (*Паводле К. Сосна*).

Выпішыце з тэксту складаназалежныя сказы з некалькімі даданымі часткамі. Зрабіце іх пісьмовы сінтаксічны разбор.

- Растлумачце правапіс выдзеленых слоў.

161. Спішыце сказы. Зрабіце іх пісьмовы сінтаксічны разбор.

1. Хоць мінула з нашай першай сустрэчы шмат гадоў, я добра помніла той дзень, калі ўбачыла Галю (*З. Дудзюк*). 2. Надзя любіла сваю кватэру, свой пакой, дзе ўсё было зроблена па яе гусце, так, як яна хацела (*Т. Мушынская*). 3. А каб быць адкрывальнікам, трэба ўмець здзіўляцца, радавацца і вельмі ж любіць зямлю, на якой упершыню ўбачыў свет, паветрам якой дыхаеш (*У. Лінскі*). 4. Звычайна я была ў захапленні ад надыходу вясны, радавалася кожнай лапінце адталай зямлі, ні з чым непараўнальнаму веснавому паветру, калі няма яшчэ ні лісця, ні травы, але з'яўляецца ўжо безназоўны водар абуджанай^м прыроды, які кружыць галовы і прымушае чакаць і спадзявацца нават тых, хто перастаў чакаць і спадзявацца! (*Л. Рублеўская*).

162. Перанясіце табліцу ў сшытак і запоўніце яе.

ДАДАНЫЯ ЧАСТКІ СКЛАДАНАЗАЛЕЖНАГА СКАЗА				
Від даданай часткі складаназалежнага сказа	Пытанні, на якія адказвае даданая частка	Што паясняе даданая частка	Сродкі сувязі даданай часткі з галоўнай	Прыклад

163. Прачытайце крылатыя выслоўі. Дакажыце, што яны ўяўляюць сабой складаназалежныя сказы. Вызначце віды даданых частак.

1. Мы хочам, каб мірнае неба не знала пажару вайны (*А. Бачыла*). 2. Роднае слова — гэта першая крыніца, праз якую мы пазнаём жыццё і акаляючы нас свет (*Я. Колас*). 3. Дзе прайшло маленства, там пачынаецца Радзіма (*К. Чорны*). 4. Каб любіць Беларусь нашу мілую, трэба ў розных краях пабываць (*А. Ставер*). 5. На свеце лепшага кутка няма, чым той куток, дзе маці нарадзіла (*Н. Гілевіч*). 6. Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі! (*Ф. Багушэвіч*).

Запішыце па памяці 3-4 крылатыя выслоўі, укажыце іх аўтараў.

164. Спішыце сказы, раскрываючы дужкі, устаўляючы, дзе трэба, прапушчаныя літары і расстаўляючы знакі прыпынку. Зрабіце іх пісьмовы сінтаксічны разбор.

1. Міця м..ўчаў чуў толькі як парыпвае пад н..гамі крохкі свежы снег (*В. Адамчык*). 2. Зака́паў дожджык цёплы і прыемны бо св..ціла со..нца (*Г. Сямёнава*). 3. Калі к..сманаўты в..рнуліся на ранейшую сваю стаянку ноч ужо запаліла вялікі.. яркі.. зоркі (*У. Шыцiк*). 4. Непадалёку ад дома што ст..яў (*на*)водшыбе ад вёскі узвышаўся к..лодзежны журавель (*С. Валодзька*). 5. Як вераснёўскі туман раніцай пакрывае густой шэрай павалокай Дзісну(*раку*) з яе лугамі і затокамі так ц..пер журба завалакла Соніны вочы (*М. Кукуць*). 6. Гудкі паравозаў све..чылі што гэты зацішны куток усё ж(*такі*) звязаны з шумным светам (*Я. Майр*).

165. Выканайце тэставыя заданні па тэме «Складаназалежныя сказы: будова, значэнне, ужыванне».

166. Прачытайце тэкст рэпартажу*. Дзякуючы чаму ствараецца «эфект прысутнасці» аўтара на месцы падзей?

Рэпартаж з Міжнароднай летняй школы беларусістыкі

Пяць дзясяткаў студэнтаў з розных краін — ад ЗША да Японіі — на два тыдні запоўнілі аўдыторыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Нягледзячы на тое, што ўсе яны прадстаўляюць розныя культуры, агульнай для ўсіх стала беларуская мова. Менавіта дзеля яе

вывучэння яны і прыехалі ў Мінск. Міжнародная летняя школа беларусістыкі — унікальны праект, які дазваляе пагрузіць замежнікаў у беларускую атмасферу.

Заняткі ў школе пачынаюцца з вечара знаёмстваў, калі ўсе расказваюць пра свае краіны пры дапамозе прэзентацый, спеваў і, вядома, традыцыйнай кухні. Удзельнікаў праекта чакае насычаная праграма, якая ўключае святкаванне Дня Незалежнасці, шматлікія экскурсіі ў разнастайныя музеі краіны.

Вось у адной з аўдыторый праходзяць чарговыя заняткі, дзе студэнты расфарбоўваюць чорна-белыя малюнкi, каб пазней расказаць, якія колеры кожны абраў для свайго малюнка. Гэта выдатны спосаб пазнаёміцца з беларускай лексікай.

Атмасфера на занятках пануе вясёлая і сяброўская. Калі беларускага лексічнага запасу не хапае, на дапамогу прыходзіць англійская мова. Увогуле, навучанне ў школе дапускае пэўную імправізацыю. Напрыклад, пасля майстар-класа па беларускіх спевах група студэнтаў па ўласнай ініцыятыве адправілася ў тэатр, бо вельмі хацела патрапіць на адзін са спектакляў.

Пасля заняткаў усе збіраюцца на кава-паўзу, каб пагутарыць па-беларуску не толькі з іншымі студэнтамі, але і з носьбітамі беларускай мовы. Навучэнцаў школы суправаджаюць валанцёры — студэнты беларускіх універсітэтаў. Іх задача — быць побач з замежнікамі, тлумачыць ім тое, што можа аказацца незразумелым (*Паводле Я. Лыскаўца*).

Знайдзіце ў тэксце рэпартажу складаназалежныя сказы, вызначце віды дадзеных частак.

Зрабіце пісьмовы сінтаксічны разбор складаназалежнага сказа з некалькімі даданымі часткамі.

Уявіце сябе ўдзельнікам Міжнароднай летняй школы беларусістыкі. Пісьмова перакажыце тэкст ад першай асобы, выкарыстоўваючы складаназалежныя сказы.

167. Прачытайце тэкст. Вызначце яго стыль і жанр. З якой мэтай напісаны тэкст? Каму ён адрасаваны?

У Мінску адкрыўся «разумны» павільён Белсаюздруку

¹11 снежня 2018 года ўвойдзе ў гісторыю беларускага друку.

²Насупраць мінскага Палаца спорту гасцінна адчыніў дзверы першы

«разумны» павільён Белсаюздруку. ³⁾Хоць плошча гандлёвага аб'екта не вельмі вялікая — усяго дваццаць чатыры^м квадратныя метры, ён змяшчае шмат цікавага.

⁴⁾Цяпер падчас выбару свежага нумара патрэбнага выдання або піццы кавы можна падзарадзіць смартфон. ⁵⁾Калі трэба выйсці ў сеціва, да паслуг наведвальнікаў ёсць безлімітны інтэрнэт. ⁶⁾Працуе і імгненная сістэма ацэнкі прадаўцоў — так званы лайкер, які дазваляе аператыўна рэагаваць на заўвагі і прапановы аб працы як прадаўца, так і гандлёвай сеткі ў цэлым.

⁷⁾Паклапаціліся тут і пра хуткае абслугоўванне замежных гасцей, якія не валодаюць беларускай і рускай мовамі. ⁸⁾Ім на дапамогу прыйдзе анлайн-перакладчык. ⁹⁾У павільёнах працуюць гарадскія навігатары, якія дапамагаюць замежнікам арыентавацца ў Мінску.

¹⁰⁾З дапамогай «разумнага» павільёна можна выклікаць таксі або экстранныя службы, аплаціць камунальныя паслугі, заказаць квіток на канцэрт, выбраць падарункавы сертыфікат буйных універмагаў (*Паводле В. Шкленніка*).

Дзе знаходзіцца даданая частка ў адносінах да галоўнай у 7-м сказе?

Што паясняе даданая частка ў 5-м сказе?

Вызначце від даданай часткі ў 3-м сказе.

Колькі даданых частак у 6-м сказе?

Якім членам сказа з'яўляецца слова *якія*, ужытае ў 9-м сказе?

КАНТРОЛЬНЫЯ ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Якія сказы называюцца складаназалежнымі? Прывядзіце прыклады.
2. Што можа паясняць даданая частка ў галоўнай? Прывядзіце прыклады.
3. Якія сродкі выкарыстоўваюцца для сінтаксічнай сувязі частак складаназалежнага сказа?
4. Які знак прыпынку ставіцца паміж часткамі складаназалежнага сказа?
5. Якія віды падпарадкавання існуюць у складаназалежных сказах з некалькімі даданымі часткамі? Ахарактарызуйце кожны від падпарадкавання, прывядзіце прыклады.
6. У чым заключаецца адрозненне паміж складаназалежнымі сказамі з сузалежным аднародным і неаднародным падпарадкаваннем?